

УДК 792.024

УМОВНІСТЬ ТА ДОСТОВІРНІСТЬ КОСТЮМА ДЛЯ КІНО: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

КУДРЯВЦЕВА Надія, КОКОРИНА Галина
Київський національний університет технологій і дизайну, Україна

Розглянуто фактори, що впливають на співвідношення умовності і достовірності видовищного костюма. Дослідження проведено на основі аналізу роботи художника по костюмах для українського фільму «Гуцулка Ксеня», теоретичних та практичних підходів створення образу з урахуванням формату конкретного кінопроекту. Методи семіотики і структурного аналізу використані в контексті сучасних проблем моди і костюмного дизайну.

Ключові слова: *дизайн, видовищний костюм, семіотика моди, українське кіно.*

ВСТУП

Костюм для кіно ніколи не буває ідеально достовірним. Він є інструментом створення образу і реалізації творчого задуму режисера. Завдання кінематографа - створення певного міфу, який здатний викликати у глядача рефлексії на сучасні або історичні події. Фільм Олени Дем'яненко «Гуцулка Ксеня» створений в жанрі ліричного мюзиклу на основі лібрето оперети Ярослава Барнича [1]. Сюжет відтворює обставини життя гуцульського містечка в 30-і роки ХХ ст., коли багато місцевих жителів виїжджали на Захід у пошуках кращої долі. Такий формат надав художнику значну свободу у виборі засобів образності і методів інтерпретації традицій регіонального та історичного костюмів. Але, разом з тим, задум авторів і об'єктивні умови зйомок вимагали врахування цілого ряду важливих факторів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Науковим полем для передпроектних досліджень художника по костюмах є семіотика моди. В даному випадку, згідно фабулі фільму, потрібно було розробити і практично виготовити костюми для героїв з двох різних культурних просторів: колоритної архаїки Карпат і розкутості капіталістичної Америки. Причому головний герой, гуцул за походженням, а тепер американець, захоплений Ксенею, в фіналі приймає рішення залишитися на історичній батьківщині, що створює атмосферу справжньої казки. Слід зазначити, що міський та етнографічний костюми - це свого роду антиподи [2]. Якщо перший існує в просторі постійно мінливий моди, то другий - данина традиції предків. Як їх поєднати, не порушуючи гармонійності загального художнього задуму? На допомогу приходить аналіз структурних зв'язків

окремих функцій одягу, який дозволяє усвідомити костюм «як сенс» і об'єднати два досить різних естетичних контексти [3].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Комунікативні системи і знаки в костюмі мають вирішальне значення в ході створення образу персонажа. Добре підібраний одяг забезпечує одночасне вирішення цілого ряду творчих завдань. Одно з перших таких завдань - відповідність образу історичній епосі. Знаки історичної моди 1930-х років - акцентовані груди, талія та стегна в жіночому одязі, а також кокетки, годе, декоративні банти. Для чоловіків - костюм-трійка, спортивні куртки з вельвету, капелюхи, кепки і шкіряні шоломи (рис. 1). Так були одягнуті персонажів, які прибули на Гуцульщину з Америки в пошуках підходящої нареченої для спадкоємця. Місцеві жителі були одягнені, переважно, в традиційний костюм. Для того, щоб забезпечити максимальну достовірність такого одягу, до зйомок було залучено відомого експерта з гуцульського костюма, колекціонера і майстра Богдана Петричука. Цілий ряд прийомів забезпечив символічно зв'язок між цими двома костюмними естетичними системами. Один із таких прийомів народився стихійно в процесі зйомок і став несподіваним для самих авторів фільму. Справа в тому, що частина жіночих суконь в стилі 30-х років була відпрацьована в якості макетів з білої тканини. Але в результаті було вирішено залишити для зйомок саме макети в силу того, що білий колір виявився доречним з позицій і естетики, і символіки - це викликало асоціацію з білою селянською сорочкою (рис. 2).

Рис. 1. Головні герої фільму –
Ксеня і Яро

Рис. 2. Білі сукні в сцені
сніданку професора
Зілінського в оселі «Гаврела»

Інше важливе завдання - це створення костюма, відповідного внутрішньому змісту персонажу і фактурі актора. Тут вирішальне значення мають колір і аксесуари. Наприклад, м'яка, тепла, ніжна гамма, що відтіняє образ головної героїні Ксені, яскрава, дещо брутальна - для її суперниці. Аксесуари - важливий, але надзвичайно заморочливий для костюмерів елемент костюма. З одного боку такі

предмети, як окуляри, шарфики, запонки і багато іншого дозволяють відкоригувати і збагатити образ, а з іншого боку, завжди слід пам'ятати про стикувальність кадрів і тримати в полі уваги весь цей арсенал.

Фільм «Гуцулка Ксеня» знятий у форматі авторського кіно. А це означало, що в пріоритеті були не комерційні міркування, а креативність і художня виразність. Ось чому перед художником костюма була поставлена задача врахувати ще і колорит місцевої природи - всі пасторальні сцени були продумані з точки зору колористичної і образного єдності. Є ще один аспект, важливий для розуміння, того, як створюється костюм для кінематографа. Одяг персонажів, і головних, і тих, хто зайнятий у епізодах, часто потрапляє в крупний план. І цей одяг повинен справляти враження «живого сукні». Як цього добитися? Найважливіший знак семіотичної системи видовищного костюма - «слід часу», свого роду патина. Пом'ятість, деяка бляклість, незначні пошкодження - все це слід створювати осмислено, вводячи в контекст сюжетного оповідання. Частина костюмів для фільму була буквально «розписана пензликом», і саме це збагатило і окремі кадри, і картину в цілому.

Рис. 3. Образи музикантів з групи «Даха Дотерс»

Відзначимо також, що фільм «Гуцулка Ксеня» був задуманий не як реконструкція історичних подій, а як романтична драма, звернена в сьогоdnішній день, розказана для сучасного глядача. Ось чому костюм і вся сценографія враховують сучасну проблематику і естетику. А оскільки актуальна мода сьогодні працює з дисонансами, контрастами і прихованими переключками, художник свідомо вводить ці елементи в образну поетику фільму. Такий прийом особливо чітко реалізується в музиці і костюмних образах музикантів, які задіяні в сюжетній історії. Для участі в зйомках були запрошені два відомих в Україні колективи - «Даха Дотерс» і «Даха Браха». Для них були виконані ексклюзивні костюми, побудовані на інтерпретації українського національного одягу в поєднанні з яскравим театральним гримом і фантазійними головними уборами (рис. 3). І, в результаті, костюм і музика з'єднали, здавалося б, непеєднуване: історію і сучасність, село і місто, Америку і Східну Європу.

Сьогодні стрімко змінюються умови роботи у вітчизняному кінематографі. Після тривалої рецесії в останні роки поживилося українське кіновиробництво, активізувалася діяльність рекламних структур, розширилася тематика телемовлення. У зв'язку з цим важливо враховувати, що якість візуального образу визначає конкурентоспроможність кінцевого продукту, а робота художника по костюмах стає надзвичайно важливою. Підготовка фахівців з видовищному костюму в таких умовах актуальна як ніколи. Саме ця проблема вирішується на кафедрі художнього моделювання костюма в Київському університеті технологій та дизайну на базі професійної підготовки напряму «Дизайн». Практично це відбувається в процесі залучення студентів до процесу кінозйомок, зокрема до роботи над фільмом «Гуцулка Ксеня».

ВИСНОВКИ

Аналіз взаємодії знакових систем в костюмі - це відносно нова галузь сучасних мистецтвознавчих досліджень. Костюм для кінематографа є в цьому сенсі цікавим і важливим майданчиком. Методи семіотики і структурного аналізу дозволяють провести успішні попередні дослідження для художників по костюмах, а критикам - вибудувати глибокий професійний коментар. І тоді кінематограф постає перед нами не тільки як привід для різноманітних емоцій, але і як сконцентрований міф, звернений до сучасника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філоненко Л. Ярослав Барнич : науково-популярний нарис про життя та творчість. – Дрогобич : Відродження, 1999. – 152 с.
2. Богатырев П.Г. Функции национального костюма в Моравской Словакии // Театр и его история <http://istoriya-teatra.ru/books/item/f00/s00/z0000021/st048.shtml>
3. Лотман Ю. М. Семиосфера — СПб.: Искусство, 2010. – 704 с.

KUDRJAVZEVA N., KOKORINA G.

CONDITIONS AND DOCUMENTS OF THE CASE FOR THE CINEMA: FACTORS OF INFLUENCE

The article deals with factors influencing the relation of conventionality and reliability of a spectacular costume. The research was conducted on the basis of an analysis of the work of the costume designer for the Ukrainian film "Gutsulka Xenia", theoretical and practical approaches to creating the image, taking into account the format of a particular film project. Methods of semiotics and structural analysis are used in the context of modern fashion and suit design issues.

Key words: design, spectacle costume, semiotics of fashion, Ukrainian cinema.